

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א

בס"ד, ב' אלול התשפ"ו

חולין ק"ז – הלכות נטילת ידיים, סוגי כלים, אכילה במפה ומאכיל, והפרדות בין בשר לגבינה

שאלות:

1. ליהודה אין נטלה האם הוא יכול לטבול ידיים בים, בשביל לאכול לחמניה?

פרטי הלכות בנטילת ידיים

- **רב פפא** אמר שמים מתעלת השקיה, ששופכים אליה מים מדלי, לא כשרים לנטילת ידיים מפני שלא באים מכוח אדם. אבל אם ידיו סמוכות למקום שפיכת הדלי, ככה שהמים מגיעים אליהן עדיין מכוח השפיכה – הנטילה כשרה. אבל אם יש חור קצת גדול בדלי שיכול להכניס משקה, אז כששופכים ממנו לתעלה, אז מהחור האחורי חוזרים ונשפכים מים חזרה לנהר, ונוצר חיבור לנהר, ואז אפשר לטבול את הידיים בתעלה.
 - **רבא** אמר שכלי שניקב בשיעור "כונס משקה" שכשמכניסים את הכלי למים, מים נכנסים פנימה (ריטב"א)(שזה כאמור נקב יותר גדול, מנקב שמסוגל רק להוציא משקה החוצה) נפסל מלהיות כלי לנטילת ידיים (כשארין רביעית בכלי מתחת לנקב).
 - בשיעור רביעית **רבא** אומר שני תנאים: הכלי צריך להיות ראוי להכיל רביעית מים, ולאדם הראשון שנוטל צריך שיהיה בכלי רביעית מים בפועל. אצל הנוטל השני מותר ליטול בפחות מרביעית, מפני שהם "שיירי טהרה".
 - רב ששת** שאל את **אמימר** האם הם מקפידים במי נטילה גם על הכלי שיהיה שלם, גם על מראה המים, וגם על שיעור של רביעית, ו**אמימר** השיב לחיוב.
 - רב יעקב מנהר פקוד** ו**רב אשי**, יצרו יחידת מידה של רביעית שאפשר בעזרתה לייצר כלי נטילה.
 - לגבי סוגי הכלים **רבא** אמר: שמגופת חבית שחקקו בתוכה רביעית, וחמת וכפישה (שאלו נאדות מעור שעשויים מטבעם לקבל נוזלים) שתקנם לנטילה – כשרים. שק וקופה פסולים, מפני שאין עיקר תשמישם למים, אפילו אם בפועל הם מחזיקים מים.
2. דני לא מוצא מים בטיול, האם הוא יכול לאכול את הסנדביץ' בשקית בלי ליטול ידיים?

אכילה במפה ללא נטילת ידיים

- נשאלה שאלה בגמרא, האם מותר לאדם לכרוך מפה על ידיו שלא יגעו באוכל ולאכול בלי נטילת ידיים, האם חוששים שמא יגע באוכל?
- הגמרא מנסה להוכיח מברייתא **שרבי צדוק** היה אוכל פחות משיעור ביצה במפה בסוכות, מחוץ לסוכה וגם לא מברך ברכת המזון לאחריו. הגמרא מנסה לדייק שאם האוכל היה יותר מכביצה היה צריך ליטול ידיים ומפה לא היתה עוזרת, אבל הגמרא דוחה את הדיוק כי ייתכן שלעניין המפה הדין היה נשאר זהה, והשוני הוא שהיה צריך לברך ברכת המזון ולאכול בסוכה.
- הגמרא מספרת ש**שמואל** ראה את **רב** אוכל במפה, אבל **רב** הסביר לו שכבר נטל ידיו, אלא שאכילתו במפה היא מחמת איסטניסות ("דעתי קצרה עלי").

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א

- **רבי זירא** ראה את **רבי אמי** ו**רבי אסי** אוכלים במפה בלי נטילה. והוא אמר להם שלא ניתן ללמוד **מרב**, כי זה היה רק משום אינטימיות. אבל הגמרא מסבירה שהוא שכח שהם היו כהנים, ו**שמואל** התיר אכילה במפה לאוכלי תרומה מפני שהכהנים זריזים וזהירים שלא לגעת באוכל בידיהם, אבל לא התירו מפה לאוכלי חולין בטהרה.

3. מוטי מאכיל את הבן הקטן שלו, האם מוטי צריך ליטול ידיים?

נטילת ידיים לאוכל מחמת מאכיל ולמאכיל

- נשאלה השאלה בגמרא, האם מי שאוכל כשחברו תוחב מאכל לפיו חייב בנטילת ידיים? הגמרא מנסה להוכיח מכך ש**רב הונא בר סחורא** הכניס ל**רב המנונא** חתיכת בשר לפה, ואמר לו שאם זה לא היה הוא, הוא לא היה מאכיל אותו. מסתבר שהוא לא חשש ש**רב המנונא** יגע במאכל ולכן הוא לא צריך נטילת ידיים, ולכאורה זה הדין בכל מי שאין חשש שיגע במאכל. הגמרא דוחה את ההוכחה, כי יתכן שהכוונה שהוא ידע ש**רב המנונא** זריז וכבר נטל ידיים.
- הגמרא מנסה גם להוכיח את הדין ממשמש שמשרת בסעודה שחייב בנטילה, אבל דחו את ההוכחה מפני שהמשמש טרוד ועלול לגעת במאכל בלי לשים לב. הברייתא בגמרא גם מלמדת שלאורחים אסור לתת מיוזמתם פרוסה לשמש ללא רשות של בעה"ב, כי זה יכול להכעיס את בעל הבית והכוס יכולה להישפך.
- נשאלה בגמרא שאלה נוספת, האם האדם שמאכיל אדם אחר, צריך ליטול ידיים?
 - הגמרא מנסה להוכיח מזה שהתירו למאכיל תינוק ביום הכיפורים לרחוץ את ידיו, אבל הגמרא דוחה את הניסיון כי הנטילה הזו היא לא נטילה לסעודה, אלא משום "שיבתא" (רוח רעה השורה על ידיים שלא ניטלו בבוקר).
 - הגמרא מספרת ש**שמואל** כשהיה ילד, בכה מפני שרבו הכה אותו על שהאכיל את בנו של רבו בלא נטילת ידיים. **אבוה דשמואל** אמר שלא רק שרבו טעה ולא למד את ההלכה אלא גם היכה? מפני שהמאכיל לא צריך ליטול ידיו.
 - והגמרא פוסקת להלכה בשתי השאלות, שהאוכל מחמת מאכיל צריך נטילת ידיים; אבל המאכיל לא צריך נטילת ידיים.

4. אבי וגרשון הם חברים טובים, האם הם יכולים לאכול על שולחן אחד, אחד חלבי והשני בשרי?

אריזת בשר וגבינה ביחד, ואכילת אנשים על שולחן אחד

- המשנה אומרת לגבי מגע צונן בצונן, שאדם צורר בשר וגבינה במטפחת אחת, ובלבד שלא יגעו זה בזה.
 - **אביי** מסביר שלמרות שבצונן אין צורך לקלוף בשר וגבינה שנגעו זה בזה, מכל מקום צריך הדחה במים; לכן אסרו לצרור אותם כשהם נוגעים, מפני שחוששים שמא יאכלם בלא הדחה.
- **רבן שמעון בן גמליאל** אומר במשנה: ששני אכסנאים יכולים לאכול על שולחן אחד, זה בשר וזה גבינה, ולא חוששים.

- האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א
- **רב חנן בר אמי** אמר בשם **שמואל** שמדובר דווקא כשהאכסנאים המתארחים לא מכירים זה את זה; אבל אם מכירים זה את זה – אסור. הברייתא אוסרת אכילה "כעין תפיסה אחת", כלומר כשהם מכירים זה את זה ואוכלים ביחד, כאילו סעודה משותפת, ויש חשש שיאכלו זה משל זה.
 - **אביי** אמר בתשובה ל**רב יימר בר שלמיה** ששני אחים אפילו שמקפידים אחד על השני, כלומר הם לא אוכלים ביחד, בכל זאת אסורים לאכול בשר וגבינה על שולחן אחד, מפני שחכמים לא חילקו בגזירותיהם.
כמו שהגמרא מביאה לעניין גזירה בעשיית מצה מצוירת ש"לא אמרינן יאמרו כל הסריקין אסורים וסריקי בייתוס מותרים" למרות שביתוס האופה ידע ליצור את המצה המצויירת ללא שהיה, וזה לא דומה לעניין שלא גזרו על מי שיש לו רק חלוק אחד, והתירו לו לכבס אותו בחול המועד, כי שם יש היכר וכולם יודעים שיש לו רק חלוק אחד, כי הוא מכבס אותו עם החגורה.

הגמרא ממשיכה לדון בנושא הזה בדף הבא.